

EVALUAREA – STRATEGIE DE FORMARE A COMPETENȚELOR ARTISTICO-PLASTICE LA ELEVII DIN CICLUL PRIMAR EVALUATION – ARTISTIC- PLASTIC SKILLS TRAINING STRATEGY FOR PRIMARY STUDENTS

***Aliona BRIȚCHI, conferențiară universitară, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova***

Rezumat: *Articolul definește evaluarea ca strategie de dezvoltare a competențelor școlare în cadrul orelor de educație plastică. Dezvăluie avantajele evaluării criteriale prin descriptori a produselor educaționale, efectuate în baza obiectivelor de evaluare prin intermediul probelor tradiționale și complementare de evaluare.*

Cuvinte-cheie: *evaluare, competențe, proces, produs educațional, strategii de evaluare*

Abstract: *The article defines evaluation as a strategy for the development of school competencies in plastic education classes. Reveals the advantages of the criterion assessment through descriptors of the educational products, carried out based on the evaluation objectives through traditional and complementary evaluation samples.*

Keywords: *evaluation, competencies, process, educational product, evaluation strategies*

În prezent, dinamica performanțelor școlare efective cunoaște o permanentă și dublă monitorizare: de către profesor, prin intermediul evaluării didactice, și de către elev, datorită demersului său autoevaluativ și relaționării lui cu evaluarea realizată de către cadrul didactic. Astfel, competența de evaluare devine primordială, fiind cea care vizează măiestria și arta profesorului de a aprecia situația educativă adică resursele, procesul și rezultatele intervenției educaționale, accentul focusându-se pe evaluarea

randamentului academic al elevului , care constituie finalitatea majoră a acțiunii didactice.

Sensul termenului de „*evaluare*” reflectă diverse conotații: evaluarea sistemului educațional, evaluarea programelor, profesorilor, elevilor etc. Gerard Scallon distinge trei mari planuri de semnificație epistemică pentru acest termen *a evalua*: (a concepe o procedură, a face practic o evaluare, a exprima o evaluare) [3], Noțiunile fiind variate, se constată o diversitate și o ierarhie al conceptului dezvoltat în jurul actului de evaluare. În acest sens, evaluarea devine o parte integrantă al procesului educațional, având totdeauna un raport direct sau indirect cu schimbarea, progresul și calitatea învățării.

Or, performanțele școlare sunt determinate de:

- Calitatea curriculumului;
- Calitatea instruirii (predării);
- Calitatea învățării;
- Calitatea evaluării.

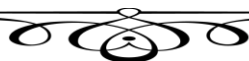
Toate aceste elemente fiind într-o relaționare armonioasă, care pot să asigure o funcționalitate eficientă ulterioară a procesului educațional. De remarcat faptul că evaluarea trebuie concepută nu numai ca un control al cunoștințelor sau ca mijloc de măsurare obiectivă, ci ca o cale de perfecționare, ce presupune o strategie globală a formării, un mijloc de delimitare, fixare și intervenție asupra conținuturilor și obiectivelor educaționale [3].

Orice disciplină vizează prin curriculumul modernizat formarea și dezvoltarea prin mijloace specifice a personalității elevului și, în funcție de aceasta este orientată spre producerea de rezultate școlare exprimate în termeni de competențe. În acest sens, orice acțiune de evaluare formativă sau finală trebuie orientată strategic spre acest obiect comun al evaluării pedagogice – competențele școlare și să verifice în permanență la ce nivel stăpânesc elevii asemenea tipuri de competențe valori, cum ar fi competențele de comunicare, de lectură sau scriere, de cercetare și elaborare de proiecte. În acest context este necesar să se identifice cu claritate pentru fiecare caz în parte obiectul evaluării, adică referențialitatea de la care se va porni în emiterea unei judecăți de valoare.

Activitatea concretă de evaluare precizează *patru momente importante (stabilirea pentru orice acțiune obiectul evaluării – ce vrem să evaluăm?, formularea explicită a scopului – de ce vrem să evaluăm?, selectarea tehnicii de evaluare – cum vom evalua?, pregătirea instrumentului de apreciere a performanțelor școlare – cu ce vom evalua?)* [3].

Obiectul evaluării îl reprezintă compartimentele observabile, măsurabile și evaluabile. Competențele se atestă indirect prin rezultatele probate de elevi, competența ca atare rămânând invizibilă. Nu sunt evaluate decât rezultatele, ele fiind urme palpabile ale acestor competențe.

Evaluarea trebuie concepută nu numai ca un control al cunoștințelor sau ca mijloc de măsurare obiectivă, ci ca o cale de perfecționare, ce presupune o strategie globală a formării. Operația de evaluare nu este o etapă supraadăugată ori suprapusă

procesului de învățare, ci constituie un act integrat activității pedagogice. Evaluarea constituie o ocazie de validare a justetei secvențelor educative, a componentelor procesului didactic și un mijloc de delimitare, fixare și intervenție asupra conținuturilor și obiectivelor educaționale.

Evaluarea procesului de predare - învățare are un rol formativ și stimulator. Cunoașterea rezultatelor presupune explicarea acestora prin factorii și condițiile care le generează, precum și predicția rezultatelor probabile în secvențele următoare ale activității didactice. Evaluarea depistează și stimulează succesul elevilor, dar nu insuccesul lui.

În procesul de predare-învățare este necesar ca profesorii să înțeleagă clar ce trebuie să însușească elevii la lecția respectivă, să știe exact la sfârșitul unei ore dacă elevii au asimilat sau nu materialul predat sau l-au însușit parțial. Pentru facilitarea acestui proces evaluarea trebuie să satisfacă următoarele cerințe:

- Să corespundă obiectivelor curriculare;
- Să stimuleze dezvoltarea elevilor;
- Să evalueze nu numai domeniul cognitiv, dar și cel afectiv și psihomotor;
- Să susțină interesul cognitiv al elevilor;
- Să susțină confortul emoțional al elevilor;
- Să-i conducă pe elevi spre o autoapreciere corectă și spre o îmbunătățire continuă a performanțelor școlare etc.

Evaluarea rezultatelor școlare la disciplina „Educația plastică” este o componentă funcțională importantă a procesului educațional. Strategiile de evaluare se concep astfel încât să solicite elevilor eforturi intelectuale, practic-acționale și să îi ajute să se dezvolte și să se modeleze în plan cognitiv, spiritual, psihomotor și afectiv-motivațional.

Evaluarea se va axa pe măsurarea-aprecierea competențelor disciplinare, care sunt concepute ca finalități de bază ale procesului de învățământ și ca rezultate autentice ale învățării necesare elevului în viața de adult. Astfel, scopul evaluării vizează stimularea evoluției experiențelor plastice și a gradului de formare a competențelor specifice disciplinei date.

În contextul Codului Educației al Republicii Moldova [2], evaluarea criterială prin descriptori constituie un sistem de eficientizare permanentă și diferențiată a învățării, predării și evaluării prin introducerea criteriilor și descriptorilor, fără acordarea notelor. Probele de evaluare sumativă pot fi realizate prin diverse metode și forme de organizare: individuale și de grup, pe baza de instrumente diferite (teste docimologice, probe scrise/practice, proiecte de grup etc.) în funcție de specificul disciplinei, al clasei de elevi și de alți factori de impact.

Funcția de bază a disciplinei Educația plastică este culturalizarea și educarea simțului artistic, nu formarea unui artist profesionist. Prim urmare, este important ca evaluarea să se axeze pe gradul de participare, efortul depus, motivație, ideea de creație selectată de elev, expresivitatea și originalitatea în prezentare etc.

Probele de evaluare vor reprezenta domeniile specifice disciplinei educația plastică. *Formele de evaluare* pot fi individuale și de grup.

Pentru a proiecta procesul evaluării și a elabora instrumente de evaluare la Educația plastică, cadrul didactic trebuie să selecteze *produsul(ele)* relevante din lista celor recomandate (se admite și propunerea unui produs opțional) în corespundere cu unitățile de competența(e) supusă evaluării, prin corelare cu conținutul de învățare și activitățile de învățare și evaluare recomandate.

Produsele școlare recomandate în *Curriculumul pentru învățământul primar* [4] poartă un caracter generalizator, care permit realizarea unui spectru larg de lucrări plastice, compoziții individuale/colective, lucrări plane și volumetrice etc.

Astfel, sunt prevăzute următoarele produse:

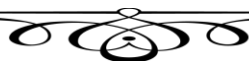
- lucrări și compoziții plastice realizate prin utilizarea diverselor materiale, instrumente și tehnici de artă;
- lucrare plastică utilizând creioanele colorate;
- lucrare plastică utilizând acuarela/guașele;
- lucrare plastică utilizând culoarea ca element de limbaj plastic;
- lucrare plastică utilizând punctul/liniile;
- lucrare plastică utilizând forma ca element de limbaj plastic;
- compoziție plastică;
- compoziție în materiale naturale;
- colaborarea în echipă etc.

Lista produselor școlare are caracter deschis și poate fi completată continuu, dar este recomandabil de a identifica produsul adecvat, proiecția cea mai veridică pentru fiecare unitate de competență în contextul clasei concrete de elevi.

Pentru evaluarea competențelor artistico-plastice *Ghidul de implementare a curriculumului pentru învățământul primar* [6] recomandă aplicarea tuturor tipurilor de evaluare (evaluarea inițială – predictivă; evaluarea formativă – continuă; evaluarea sumativă – finală) și metodelor de evaluare tradiționale și complementare.

Evaluarea inițială se va realiza la început de an școlar/ semestru, pentru a determina nivelurile achizițiilor elevilor în termeni de cunoștințe, competențe și abilitați. Ea nu are rolul de control, ci este utilizată pentru a cunoaște comportamentul cognitiv al elevului și dacă acesta dispune de pregătirea necesară procesului educațional (cunoștințe, capacități, abilități etc.). Rezultatele evaluării inițiale vor fi valorificate în scopul eficientizării procesului de predare-învățare-evaluare. Ținând cont de caracterul formativ al evaluării inițiale, se va ține cont de consecutivitatea și valoarea tipurilor de evaluare care stimulează elevul printr-un feed-back permanent din partea cadrului didactic.

Evaluarea (continuă), formativă presupune verificarea permanentă a rezultatelor, pe tot parcursul procesului de instruire, de regulă operându-se pe secvențe mici. Este tipul de evaluare esențial, pentru care se optează în prezent. Corect integrată în procesul de învățământ, evaluarea formativă este un mod de evaluare și în același timp o strategie de lucru. Are ca obiectiv cunoașterea sistematică și continuă a rezultatelor curente și a progresului elevilor. Respectând semnificațiile acestor strategii de evaluare, se diferențiază trei tipuri de evaluare formativă: *evaluarea formativă interactivă; evaluarea formativă punctuală; evaluarea*

formativă în etape. Evaluarea formativă oferă profesorului posibilitatea intervenției imediate, permite aplicarea în timp optim a unor măsuri corective, care să modifice rezultatele elevilor în sensul dorit. Se aplică la finele studierii unor unități de conținut și poate să se desfășoare cel puțin o dată pe lună. Din lista produselor școlare recomandate în Curriculum, la evaluarea formativă se pot utiliza: *Lucrare plastică*, utilizând elementele de limbaj plastic, *Compoziție plastică*, *Poster* etc.

Evaluarea (finală) sumativă se proiectează și se realizează la finele unui parcurs de învățare semnificativ (an școlar, semestru, etapă de instruire). Se raportează la unitățile de competențe și unitățile de conținut proiectate pentru semestrul/anul dat și se realizează pe bază de produse școlare recomandate, prin conceperea unor subiecte care să acopere întreaga arie tematică abordată. Lucrările practice de control sau testele propuse elevilor pentru evaluarea sumativă vor conține sarcini sau itemi din toată materia învățată până la momentul administrării probei. Probele de evaluare vor fi elaborate în baza standardelor la disciplină, iar pentru verificare se vor aplica grile de măsurare-apreciere, în scopul realizării unei evaluări obiective. Profesorii vor stabili criteriile de evaluare care vor fi formulate în baza conținutului predat, iar elevii vor fi familiarizați cu ele în prealabil. Evaluările sumative semestriale pot fi atât practice (lucrări plastice), cât și orale/scrise. Evaluarea lucrărilor practice poate culmina cu o expoziție în cadrul instituției de învățământ. Probele de evaluare orală (scrise) pot include proiecte, teste, eseuri ce țin de inițierea în istoria artelor plastice, fenomene artistice și culturale etc. [6].

Rezultatele evaluării elevilor la disciplina „Educația plastică”, în cadrul tuturor strategiilor de evaluare menționate, vor fi apreciate în bază de criterii și descriptori.

Pentru evaluarea obiectivă a lucrărilor plastice realizate de către elevi vor fi stabilite criteriile de evaluare care pot fi modificate de către profesor în dependență de tema lecției, subiect etc. Deoarece funcția de bază a Educației plastice în școala generală este culturalizarea și educarea simțului artistic, dar nu formarea unui artist profesionist, este important ca evaluarea să se axeze nu atât pe profesionalism în realizarea lucrărilor, cât pe gradul de participare, efortul depus, motivație, ideea de creație selectată de elev, originalitate în prezentare etc.

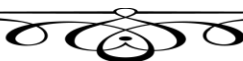
Criterii de evaluare a produselor educaționale:

Lucrări plastice (picturale/grafice/decorative/sculpturale):

- Realizarea subiectului;
- Reprezentarea imaginilor plastice pe suprafață plană;
- Utilizarea corectă a materialelor și tehnicilor specifice desenului/ picturii/ artei decorative;
- Obținerea compozițiilor plastice în baza conceptelor realist și abstract de creare a imaginilor plastice;
- Demonstrarea aptitudinilor speciale în domeniul artelor plastice;
- Expresivitatea și originalitatea lucrării plastice;
- Atitudinea individual-creativă.

Lucrări scrise:

- Cunoașterea fenomenelor artistice;

- Perceperea evoluției artelor în diverse perioade istorice;
- Analizarea operelor de artă plastică;
- Argumentarea propriilor viziuni în domeniul artelor plastice;
- Perceperea fondului emoțional dominant al operei;
- Perceperea mijloacelor de expresie prin care este redat mesajul plastic;
- Sesizarea viziunii artistice a autorului reliefată în operă;
- Atitudinea individuală față de mesajul plastic [6].

Evaluarea la Educația plastică nu se va mărgini doar la aprecierea lucrărilor plastice ale elevilor, ci se va extinde și asupra domeniului cognitiv și afectiv. În procesul evaluării se vor stimula încercările elevilor de a-și exprima viziunile proprii și a comunica prin intermediul imaginii plastice. Astfel, educația plastică contribuie la dezvoltarea atitudinii de deschidere și toleranță, promovează individualitatea, susține încrederea personală, stimulează exprimarea creativă și îmbunătățește performanțele academice ale copiilor.

Evaluarea se va efectua în baza obiectivelor de evaluare prin intermediul probelor tradiționale de evaluare: proba scrisă (testul, expunerea); proba orală (dialogul); proba practică (lucrare practică de control) care va prevala la disciplina dată.

Probele tradiționale de evaluare îi permit profesorului să evalueze domeniul cognitiv și psihomotor și mai puțin cel afectiv, în acest scop, se vor utiliza *probele complementare de evaluare: autoevaluarea, investigația, proiectul, portofoliul etc.*

În cadrul lecțiilor pot fi aplicate următoarele tehnici reflexive de autoevaluare [5]:

1. Reflecția ca mijloc de formare a stimei de sine ale elevilor de vârstă școlară mică. Tipuri de reflecție: reflecția despre starea emoțională. Elevul anunță despre starea lui emoțională cu ajutorul nutrițelor cu desene stilizate.
2. Reflecția despre activitate. Pentru aprecierea activității poate fi utilizată scara succesului.
3. Reflecția despre conținut.

Există mai multe variante de *jurnale reflexive: Am învățat o idee nouă... Azi am descoperit... Acum am înțeles... Nu am înțeles... Un lucru pe care l-am învățat... Nu voi uita niciodată că... Mă voi strădui să... Sunt încrezut (ă) că pot să... Mi-a părut captivant să... Mai greu mi-a părut... Știu cu siguranță că... A fost mai greu să... Cel mai simplu s-a dovedit a fi... Nu mi-a fost clar la... Mi-a părut captivant să... Mai greu mi-a părut... Știu cu siguranță că... În această lucrarea nu mi-a reușit să... Mi-a fost dificil să... M-am descurcat ușor la... A fost interesant să... Deja știu că... Nu voi greși niciodată la...*

Se recomandă ca metode de evaluare: urmărirea progresului personal, observarea sistematică, autoevaluarea, interevaluarea, realizarea de proiecte, alcătuirea portofoliilor, întreținerea mapelor de lucrări, a colecțiilor de reproduceri de artă etc. Procesul de evaluare va pune accent pe recunoașterea experiențelor de învățare și a competențelor achiziționate de către elevi în mediul nonformal sau formal. Se recomandă evaluarea lucrărilor plastice pe baza unor criterii cunoscute de către elevi sau pe baza unor grile de evaluare care urmăresc procese de realizare a

unui produs final pe o perioadă mai mare de timp.

Probele de evaluare administrate elevilor vor conține itemi din următoarele domenii [6]:

Percepere:

- Frumosul în jurul nostru;
- Perceperea în arta plastică;
- Semnificația culorilor în artă și în natură;
- Materiale, instrumente și tehnici de artă plastică.

Exprimare:

- Alfabetul artei plastice;
- Elemente de limbaj plastic;
- Cum realizăm o lucrare plastică;
- Inițiere în compoziție;
- Structuri compoziționale;
- Organizarea cromatică;
- Corelare subiect-materiale-tehnici.

Transfer:

- De ce ne place arta plastică;
- Interese;
- Preferințe;
- Aprecieri/ autoapreciere;
- Atitudine individual-creativă.

În ansamblu, evaluările realizate la clasă vor demonstra dacă la finele anului de învățământ sunt formate competențele preconizate în curriculum pentru clasa respectivă.

La finele învățământului primar prin examinările la nivel de stat, se va evalua dacă sunt formate competențele specifice și dacă sunt atinse standardele de competență la disciplină. La sfârșitul fiecărui capitol se va acorda câte o oră de sinteză, la finisarea a două capitole - două ore; trei capitole, câte trei ore de integrare. Evaluarea sumativă la fiecare capitol va cuprinde conținuturi din capitolele anterioare.

Rezultatele evaluării elevilor la disciplina „Educația plastică”, în cadrul tuturor strategiilor de evaluare menționate, vor fi apreciate *în bază de criterii și descriptori*.

Referințe bibliografice:

1. BOCOȘ, Mușata, JUCAN, Dana. *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*. Pitești: Paralela 45, 2017. 213 p. ISBN 978-973-47-2484-0;
2. *Codul Educației al Republicii Moldova*. Chișinău 2014, nr.152 din 17.07.2014, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.319 – 324, art.nr.614 din 23.11.2014;
3. CUCOȘ, Constantin. *Teoria și metodologia evaluării*. Iași: Polirom, 2008. 265 p. ISBN 978-973-46-0936-9;
4. *Curriculum național. Învățământul primar*. Chișinău, 2018. 212 p. ISBN 978-9975-3258-0-6;
5. *Evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar. Clasa a III-a*. Ghid metodologic. Chișinău, 2017. 64 p. ISBN 978-9975-48-119-9;
6. *Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar*. Chișinău, 2018 [online] [cit. 14 oct. 2022]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_curriculum_primare_rom_5.pdf.